EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

Teaduste akadeemia küberturvalisuse komisjoni koosoleku protokoll 14. oktoobril 2026. aastal

Tartu Ülikooli raamatukogus ja Teamsi keskkonnas

Algus kell 10.30
Lõpp kell 14.30

Juhatas akadeemik Dan Bogdanov

Osalesid: Priit Vinkel, Ahto Truu, Jan Villemson, akadeemik Krista Fischer, Mauno Pihelgas, Eleri Karu, Markko Liutkevičius, Ott Velsberg, Irina Klementi, Riivo Talviste, Katrin Laas Mikko, Keaty Siivelt, Martin Sepp
Puuduvad: Kaisa Vooremäe, Liiri Oja, Tanel Tammet, Andra Siibak, Lisett Reimann-Erik

Protokollis: Ülle Sirk

1. **Mis tehtud, mis teoksil**

   Osalevad kõik kohalviibijad

   a) Akadeemik Dan Bogdanov ütleb 22.09 toimunud konverentsi kohta, et see läks hästi ning tänab esinejaid ja osalejaid, eriti tugeva sõnumi andis paneel. Positiivset tagasisidet anti palju.
   b) Järgmisena arutatakse teadlaste märgukirja tehisintellekti agentide turvalisuse kohta, see on rahvusvaheline pöördumine, millel on üle 400 allkirja. Akadeemik Bogdanov korra sellel teemal esinemas Vikerraadios ja Terevisioonis. Komisjon samasse teemasse ise midagi lisama ei hakka, peaksime leidma nurga, kus meil on midagi uut lisada, sh majanduslikud aspektid, sest meil on sotsiaalmajandusliku toime analoogia olemas. Teine võimalus on rääkida täiskasvanute oskuste kaost, kuid see võib kattuda oluliselt ÕPILANGUS ohuga. Ott Velsberg kinnitab, et tehisintellekti hirmude teema taga on kommertshuvisid.
   c) Priit Vinkel räägib Tallinnas toimunud E-Vote-ID konverentsist, mille raames tehti osalejaile Eesti valimiste teemalist demo koos läbimängudega. Kuulda oli sõnumeid, et internetihääletamine on valmis, kui just ei juhtu suuri kataklüsme. Komisjon sellega kindlasti ei nõustu ning rõhutab, et töö internetivalimiste turvalisusega on vastutus, mis võeti kogu selle elueaks. Märgiti ära ka meie komisjoni tegevust ja see töövorm pakkus huvi erinevatele riikidele. Kiideti seda, et me julgeme riskidest avalikult rääkida.

   Informatsioon võeti teadmiseks.

2. **Pooleli olevate ohusündmuste kirjelduste tööplaanid.**

   Osalevad kõik kohalviibijad.

a) ANDMENÄLGIJA: Andmejälgija vähene katvus põhjustab läbipaistmatust ja võltskindlust riigi andmekasutuse läbipaistvuse suhtes.
    a. Dan Bogdanov tutvustab eesmärki ning mustandit.
    b. Keaty Siivelt kinnitab, et kooskõlastusring on Justiits- ja Digiministeeriumis läbitud ja uus reaalsus on, et kõikidele X-teega ühinenud osapooltele muutub see kohustuslikuks. Siiski jäävad mõned eripiirangud
    c. OTSUS: Tuleme tagasi selle juurde järgmisel hooajal, kui lahendus on küpsem.
b) TÖÖLAUDPILVES: Saartalitluse tingimustes saab häiritud riigis keskset arvutitöökoha teenust kasutavate asutuste toimepidevus ja töö.
    a. Riivo Talviste tutvustab eesmärki ning mustandit.
    b. Tõuseb arutelu, kuidas jaotada konfidentsiaalsuse, tervikluse ja käideldavuse riske – kas on ülekate PILVONMUJAL ohuga?
    c. OTSUS: Ahto Truu ja Riivo Talviste pakuvad välja lahenduse, kuidas neid ohte struktureerida.
c) KONTROLLIKADU: Hangitud juhtimissüsteemi kompromiteeritud või soovimatu lisafunktsiooniga komponendi tõttu on häiritud elutähtsa teenuse terviklus.
    a. Irina Klementi tutvustas mustandi hetkeseisu.
    b. Arutelu käigus koondus komisjon seisukohale, et fookus peaks olema riistvara peal.
    c. OTSUS: Komisjoni esimees koostöös RIAga leiab komisjoni istungile eksperdi, kes aitab fookust seada.
d) VÄÄRTUSTRIIV: Suurte keelemudelite laialdane rakendamine võib muuta suure rahvahulga väärtushinnanguid, tõekspidamisi ja võib viia ohuni riigi põhiseaduslikule korrale
    a. Dan Bogdanov selgitas, et oht on kirjeldatud ära TI-Hüppe riskianalüüs.
    b. Katrin Laas-Mikko kinnitas seda ning selgitas ohukirjeldust.
    c. OTSUS: Komisjon eemaldab selle ohu oma tööplaanist, sest töö on tehtud.
e) ÄPIDSAAREL: Elutähtsa teenuse vajalikuks kasutamiseks vajalik äpp või veebileht ei toimi saartalitluse tingimustes ja see rikub kogu teenuse käideldavuse kasutajate jaoks.
    a. Ahto Truu tutvustab mustandit ning seda, kuhu pooleli jäädi.
    b. Katrin Laas-Mikko SK ID Solutionist loeb selle teksti üle ja osutab omapoolset kaasabi, et täpsustada nii olemasolevaid kui lisakaitsemeetmeid.
    c. Arutelu käigus leitakse, et vaja on ära kaardistada ristsõltuvused. Irina Klementi teab, et Justiits- ja Digiministeeriumis on seda tööd tehtud.
    d. OTSUS: Komisjoni esimees otsib Justiits- ja Digiministeeriumist kontakti

<u>Otsused on iga ohukirjelduse kohta antud ülal eraldi.</u>

3) Uued ohud, mida komisjonis käsitleda.

ACADEMIA SCIENTIARUM ESTONIAE

Osalevad kõik kohalviibijad.

a) Komisjoni esimees tegi ettepanekud, milliste teemadega komisjon sellel hooajal tegutseda võiks.
b) Madal teadlikkus riskidest viib vigase riskikäsitluse ning ohtlike otsusteni.
    a. Arutelu käigus leidis komisjon, et vaja on seada täpsem fookus.
    b. OTSUS: Komisjoni esimees arutab Justiits- ja Digiministeeriumi esindajaga fookust.
c) Kasutatakse ära pärisinimeste kujutisi, et müüa asju, millega need isikud ei ole üldse seotud. Loodud on veebilehti, kasutatakse häält, aga võimalused sekkumiseks on napid.
    a. Komisjon hindas, et teemat tuleks käsitleta koos valimisreklaamide teemaga.
    b. OTSUS: Komisjoni esimees toob teema tööplaani varasemate aastate töö laiendusena.
d) Laialdane suurte keelemudelite kasutamine igapäevases tegevuses ja selle mõju majandusele ja oskustele.
    a. Komisjon kaalus, kas ÕPILANGUS ja TI-Hüppe riskianalüüs vajab täiendust?
    b. Leiti, et ohusündmus võiks keskenduda täiskasvanud rahvastikule vaba või laialdase AI juurepääsu andmisele. Sh kaaluda Maltal tehtut.
    c. OTSUS: Komisjoni esimees püüab saada lisainfot Malta katsetuse tulemite kohta ning teeb ettepaneku pärast materjalidega tutvumist.
e) Veel kaaluti sõidukite kaugjuhitavatest komponentidest tekkida võivad käideldavusriski ja konfidentsiaalsusriski (kuigi võib tekkida taas ülekate SEINTELKÕRVAD ja KONTROLLIKADU ohtudega).
f) Arutleti ka, kas käsitleda ohtu, et nõrga juhtimise tõttu ebaõnnestub üleminek postkvant-krüptograafiale.

<u>Otsused on iga ohukirjelduse kohta antud ülal eraldi.</u>

4) Ohtude hindamisest.

Osalevad kõik kohalviibijad.

a) Komisjoni esimees tutvustas ettepanekuid ohtude hindamise lihtsustamiseks, lähtuvalt komisjoni liikmete tagasisidest.
b) Esimene ettepanek on hakata koguma ohtude kirjelduste juurde erinevaid linke, mis illustreeriksid ohu realistlikkust ja lihtsustaks võimalikkuse hindamist.
c) Teine ettepanek on tuua tagasi komisjoni esimesel ja teisel aastal rakendatud aruteluvorm, kus komisjoniliikmed enne hääletust ohu üle arutlevad ja selgitavaid küsimusi esitavad.

Informatsioon võeti teadmiseks.

Järgmise koosoleku aeg

ACADEMIA SCIENTIARUM ESTONIAE

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

Järgmine koosolek on 24. novembril 2026 Eesti Teaduste Akadeemia eestseisuse ruumis, Tallinn, Kohtu 6. Tööaeg on kl 10:00-14:00.